

İçindekiler

Özet	1
Anahtar Kelimeler	1
Giriş	1
I.YURT SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ	1
II. MÜCBİR SEBEP(ZORLAYICI NEDEN) NEDİR?	2
A.MÜCBİR SEBEBİN VARLIĞI İÇİN GEREKLİ UNSURLAR	3
B.KORONAVİRÜS SALGINI MÜCBİR SEBEP SAYILIR MI?	3
III.SALGIN HASTALIĞIN SÖZLEŞMEYE ETKİSİ	3
IV.SALGIN HASTALIĞIN YURT SÖZLEŞMESİNE ETKİSİ	4
A. AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ(EMPREVİZYON)	4
B. TBK.m.138 Hükümünün Uygulanmasının Koşulları ve Durumun Bu Koşullara Uyup Uymadığının Tespiti	5
C.YURT SÖZLEŞMESİNDE MEVCUT DURUMLAR GÖZ ÖNÜNE ALINDIĞINDA UYARLAMA MÜMKÜN MÜDÜR?	6
D.YURT SÖZLEŞMESİNİN FESHİ VE FESİH SONUCU OLUŞAN DURUM	6
V.SONUÇ	7
KAYNAKÇA	8

COVID-19'UN ÖĞRENCİ YURT SÖZLEŞMELERİNE ETKİSİ

Efe Kaan ERAT*

ÖZET

Birçok öğrenci okulların tatil olması ile barındıkları yurtlar ile yaptığı sözleşmelerin nasıl sonuç doğuracağını merak etmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin özel yurtlar ile yaptığı sözleşmelerin hukuki niteliği, salgının mücbir sebep olup olmadığı, sözleşmelerin salgından nasıl etkilendiği ve bu etkilerin nasıl hukuki sonuçlar doğurduğu incelenecektir.

ANAHTAR KELİMELEER: Sözleşme, Mücbir Sebep (Zorlayıcı Neden), Koronavirüs (covid-19), Öğrenci Yurdu, Yurt Sözleşmesi, İfa, Aşırı İfa Güçlüğü

GİRİŞ

Ülkemizde bulunan çok sayıda üniversite öğrencisinin büyük çoğunluğu yurtlarda kalmaktadır. Her ne kadar Devlet Kredi ve Yurtlar Kurumu, barınma ihtiyacına büyük ölçüde cevap verse de öğrenci sayısının çok fazla olması sebebiyle özel yurtlara ihtiyaç vardır. Özel yurtlarda barınmak isteyen öğrenciler bu kurumlar ile sözleşme yapıp özel hukuk ilişkisine girip kıymetli evrak niteliğinde olan senetler düzenleyerek yurt kayıtlarını gerçekleştirmektedir.

Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaleti Wuhan kentinden başlayan ve bütün dünyada etkisini gösteren koronavirüs hastalığı (covid-19) ülkemizde de sosyal ve ekonomik ilişkileri fazlasıyla etkiledi. Bu etkilerin hukuki bir sonucu olarak sözleşmelerin ifası gerektiği gibi gerçekleştirilemedi. Öğrencilerin özel yurtlar ile barınma hizmeti almak için yaptıkları barınma sözleşmesi de okulların 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi boyunca kapalı olacağını YÖK tarafından duyurulmasıyla¹ sekteye uğramış oldu.

Yıllık ücretini peşin ödeyen öğrencilerin yurttan yararlanmadıkları aylar için yaptıkları ödemeyi geri alıp alamayacakları ya da ödeme yapmayanların kalan aylar için borçlarını ifa etme yükümlülüklerinin olup olmadığı tartışma konusu olmuştur. Bu sözleşmenin nasıl sonuçlar doğuracağını anlayabilmek için önce uygulamada yurt sözleşmesi olarak bilinen sözleşmenin hukuki nitelendirilmesinin yapılması gerekir.

I.YURT SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Yurt sözleşmeleri öğrencilerin genellikle üniversite okudukları yerlerde barınmalarını sağlamak amacıyla yaptıkları sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri

* Lisans Öğrencisi, Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

¹YÖK,<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx> son erişim tarihi (25.06.2020).

Yönetmeliği² ile düzenlenmektedir. Bu sözleşmeler ile her iki taraf da borç üstlendiği için tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde her iki taraf da mutlaka borç altına girer ve tarafların üstlendikleri edimler birbirinin karşılığıdır (sinallagma ilişkisi)³. Öğrencinin borcu, aldığı hizmetlere karşılık belli bir miktar para ödemektir. Barınma hizmetini sağlayan kurumun borcu barınma hizmeti sağlamaktır. Bu hizmetin özellikleri kurumlara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu özellikler öğrencinin kendisi veya velisi ile yapılacak olan hizmet sunum taahhütnamesinde belirlenir. Bu taahhütnamede, yemek hizmeti (zorunlu), okul servisi hizmeti, sıcak su hizmeti, nevresim değiştirme hizmeti, çamaşır yıkama hizmeti gibi birden çok hizmet söz konusu olabilir. Özetle kurumun borcu; hizmet sözleşmesi, kira sözleşmesi gibi farklı sözleşmelere ait edimlerin ifasını gerektirir. Bu anlamda yurt sözleşmesi birden farklı sözleşmeye ait edimlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş karma sözleşmedir. Karma (kombine) sözleşmeler uygulamada, düşük organizasyon sözleşmeleri⁴, seyahat düzenleme sözleşmesi, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi olarak karşımıza çıkabilir.

Ayrıca yurt sözleşmeleri 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) kapsamında değerlendirilmesi gereken bir tüketici sözleşmesidir. Bu kanuna göre; tüketici, *“ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi”* ifade etmektedir (m. 3/1-k). Tüketicinin bir ivaz (bedel, ücret) karşılığında bir mal veya hizmet edimini elde etmek amacıyla girişimci ile yaptığı her türlü sözleşme tüketici sözleşmesidir. Bu açıdan sözleşmenin Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu ya da öteki özel kanunlarda düzenlenmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. İşlemin, tüketici sözleşmesi olup olmadığı hususunda bir şüphe ortaya çıkarsa, tüketici sözleşmesi lehine yorum yapılmalıdır⁵.

II. MÜCBİR SEBEP (ZORLAYICI NEDEN)

Mücbir sebep, sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlâlüne mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır⁶. Mücbir sebep olarak nitelenen olaylara askeri darbeler, iç savaş gibi olaylar örnek gösterilebilir⁷. Mücbir sebep illiyet bağıını kesen sebeplerden biridir. Zarar, zorlayıcı nedenden dolayı doğduğu için başka bir eylem ile zarar arasında illiyet bağı kurulamaz. Mücbir sebep illiyet bağıını keser, borçluyu sorumluluktan kurtarır. Bundan dolayıdır ki, mücbir sebeplerle sözleşmeye aykırı davranan borçlu, bu aykırılığın olumsuz sonuçlarından sorumlu tutulamaz. Kural olarak mücbir

² 20.02.2017 tarihli ve 30058 numaralı Resmi Gazete’de yayımlanan Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği.

³ Özcan Günergök, Şaban Kayıhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Umuttepe Yayınevi, İstanbul 2020 s. 59.

⁴ Bkz. <https://ahmetfevzikibar.com/korona-salgininin-dugun-organizasyon-sozlesmelerine-etkisi/> son erişim tarihi (28.06.2020).

⁵ Çağlar Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 60; bkz. . <https://ahmetfevzikibar.com/korona-salgininin-dugun-organizasyon-sozlesmelerine-etkisi/> son erişim tarihi 07.07.2020.

⁶ Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 582.

⁷ *“Zorlayıcı sebepler tüketici olarak sayılmamakla birlikte gerek öğreti, gerek uygulamada sel, kar, deprem gibi doğal olaylar ile sokağa çıkma karantina gibi devlet otoritesi ile yapılan sınırlamalar sayılabilir.”* (Yargıtay 9. HD, E.2007/16205, K.2008/10253 T.25.04.2008).

“Ancak, sel, kar, deprem gibi doğal olaylar nedeniyle ulaşımın kesilmesi, salgın hastalık sebebiyle karantina uygulaması gibi durumlar zorlayıcı nedenlerdir.”(Yargıtay 9. HD, E. 2016/7091, K. 2019/14564, T.01.07.2019, aynı yönde bkz: Yargıtay, 22. HD, E. 2013/2499, K. 2014/1389, T.04.02.2014).

sebepl sorumlu kişinin kusurunu ortadan kaldırır. Zira kusur kavramı ile mücbir sebebin üç unsuru olan haricilik, öngörölmezlik ve kaçınılmazlık ile bağdařmaz⁸.

A. MÜCBİR SEBEBİN VARLIĞI İÇİN GEREKLİ UNSURLAR

Mücbir sebebin varlığından bahsedilebilmesi için řu unsurların varlığı gerekmektedir; olağanüstü bir olay (çığ, deprem gibi), harici bir olay (zarar verici olayın, zarar verenin kendisinin veya işletmesinin faaliyet alanı dışında meydana gelmesi), bir davranış normu veya borcun ihlali (mücbir sebep ile normun veya borcun ihlali arasında uygun nedensellik bağı mevcut olmalı), kaçınılmazlık veya karşı konulmazlık (her türlü önlemin alınmasına rağmen zarar verici olayın meydana gelmesine engel olunamaması) ve öngörölmezlik (olayın sonuçlarının önceden öngörölmemesi)⁹.

B.KORONAVİRÜS SALGINININ MÜCBİR SEBEP SAYILIP SAYILMAYACAĞI

Koronavirüs salgını hukuki niteliğini mücbir sebebin yukarıda saydığımız unsurları ačíısından değerlendirirsek; öngörölmez olağan üstü bir olay olduğunu ve birçok borcun ihlaline karşı konulamaz şekilde sebebiyet verdiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda koronavirüs salgını mücbir sebep sayılmalıdır¹⁰.

III. SALGIN HASTALIĞIN SÖZLEŞMEYE ETKİŐİ

Dünya genelinde 495.000 kişinin ölümüne sebebiyet veren¹¹ koronavirüs salgının kontrol altına alınması amacıyla ölkemizde birçok tedbir alınmıştır. Alınan bu tedbirler birçok ticari faaliyetin aksamasına hatta durmasına sebebiyet vermiştir. YÖK'ün 2019-2020 eğitim yılında bahar döneminde yüz yüze eğitimin gerçekteştirilmemesi yönünde aldığı karar¹² da bu tedbirler kapsamındadır. Alınan bu tedbirlerin sözleşmeye etkisini tespit etmek için borcun ifasının imkansızlaşıp imkansızlaşmadığının tespiti gerekir. İmkânsızlık; maddî, hukukî veya fiilî bir sebepten dolayı borçlunun borcunu yerine getirememesi demektir¹³. İmkânsızlık sözleşme kurulmadan evvel ortaya çıkmışsa borç ilişkisi kesin hükümsüz olur (TBK m. 27). Sözleşmenin kurulması gerçekteştikten sonra meydana gelen imkansızlık ise sonraki imkansızlıktır. Sonraki imkansızlık halleri için kanun farklı durumlar öngörmüştür. Borcun ifasının imkansızlaştığı durumlarda TBK m. 136¹⁴, borcun ifasının kısmen imkansızlaşması demek borcun belli bir kısmının ifa edilebilir olmasına rağmen diğer kısmın ifasının imkansız olmasıdır. Bu durumunda TBK m.137 uygulama alanı bulacaktır. Bu tedbirlerin etkisi yurt sözleşmesinde göröldüğü gibi her zaman imkansızlık derecesinde olmayabilir. Bu durumlarda aşırı ifa güçlüğü (TBK m.138) gündeme gelecektir.

⁸ Eren, s. 588.

⁹ Murat Doğan, Gökhan şahan, İsmail Atamutlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler,1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 202.

¹⁰ “Deprem, sel, yangın, salgın hastalık gibi doğal afetler mücbir sebep sayılır” (T.C. Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, E: 2017/90, K: 2018/1259).

¹¹ WHO, <https://covid19.who.int/> , Dünya Sağlık Örgütü tarafından mevcut vakalar ve gerçekteşen ölümlere dair her gün güncellenen site, son erişim tarihi: 29.06.2019.

¹² YÖK, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1k%C4%B1k%C4%B1.aspx> , son erişim tarihi:29.06.2020.

¹³ Mehmet Altunkaya, Edimin Başlangıçtaki İmkânsızlığı, 1. Baskı, Ankara, 2005, s. 87.

¹⁴ Bkz: Düğün Organizasyon Sözleşmeleri, salgın hastalığın düğün organizasyon sözleşmelerine etkisi için bkz. <https://ahmetfevzikibar.com/korona-salgininin-dugun-organizasyon-sozlesmelerine-etkisi/> , s.e.t. 07.07.2020.

IV. SALGIN HASTALIĞIN YURT SÖZLEŞMESİ'NE ETKİSİ

Virüsün yayılması ve okulların alınan tedbirler kapsamında tatil edilmesiyle yurtlar, öğrencilerden, öğrencilerin yurttan erken ayrılması durumunda uygulanacak olan ilgili yönetmelik hükmünü¹⁵ uygulamak için çaba içine girmişlerdir. Fakat yönetmeliğin bu hükmü öğrencinin belirlenen zamandan önce kendi isteğiyle kurumdan ayrılması halini düzenlemektedir. Mevcut olan duruma baktığımızda bu hükmün uygulanmasının adil olacağını söyleyemeyiz. Çünkü öğrencinin haklı bir neden olmaksızın kendi iradesiyle tek yanlı olarak sözleşmeyi sonlandırması halinde uygulanacak hüküm ile mücbir sebep olan salgın hastalık halinde öğrencinin yurttan kalamaması durumunda uygulanması yönetmeliğin konulma amacına uygun düşmemektedir. Bu durumda hangi hükmün uygulanacağını yani salgın hastalığın yurt sözleşmesine etkisini belirlemek için daha önce de belirttiğimiz gibi borçların ifasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

Yurt sözleşmesi öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla yaptıkları sözleşmelerdir. Barınma ihtiyacının karşılanması özelliğini dikkate aldığımız zaman kurumun yurdu kullanıma hazır tutma ve öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılama borcunun ifasının sokağa çıkma yasağı gibi uygulamalardan dolayı imkansızlaşacağını söyleyemeyiz. Çünkü öğrencinin barınma ihtiyacı sokağa çıkma yasağı veya diğer tedbirlerden etkilenmez. Bunun dışında yurtlar; düğün salonları, alışveriş merkezleri, lokantalar gibi kapatılan işletmelerden değildir. Yurtların hizmet vermesini engelleyen bir karar yoktur. Öğrencinin borcu ise para borcudur ve bu borcun ifasında da imkânsızlık söz konusu değildir. Öğrenci, kendisinin de istemesi halinde kendi borcunu ifa ederek, yurttan kalıp barınma ihtiyacını karşılayabilir. Bu durum şuanda ifanın imkânsız olmadığını gösterir. Hâlihazırda ifanın fiili durumdan dolayı gerçekleşmediği açıktır. İmkânsızlık söz konusu olmadığı için mücbir sebebin sözleşmeye etkisi aşırı ifa güçlüğü kapsamında değerlendirilmelidir.

A. Aşırı İfa Güçlüğü(Emprevizyon)

Sözleşme kurulduktan sonra tüm içeriğiyle sözleşme taraflarını bağlar. Taraflar anlaştıkları konularda üstlendikleri borçları ifa ile yükümlüdürler. Koşullar değişse ve bir tarafın durumunu ağırlaştırırsa dahi ilke olarak sözleşme hükümleri tarafları bağlamaya devam eder. Bu durum “sözleşmeye bağlılık”, “ahde vefa” olarak ifade edilir. Roma hukukunda bu durum “*pacta sunt servanda*” şeklinde ifade edilir¹⁶. Sözleşmeye bağlılık her ne kadar esas olsa da koşullar bazen taraflardan birinin sözleşmeye uymasının beklenemeyeceği kadar değişebilir. Bu durumda edimler arası dengenin korunması gerekir¹⁷. BGB § 313/I hükmü, ifa güçlüğünü (Leistungserschwerung), işlem temelinin sonradan çökme hali olarak düzenlemiştir¹⁸. Sözleşmenin kurulmasından sonra koşulları bu şekilde temelden sarsacak taraflar tarafından

¹⁵ Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 20. maddesinin IV. Fıkrası: “Kuruma kayıt yaptıran öğrencilerden 15 Eylül tarihine kadar kurumdan ayrılanlardan hizmet sunum taahhütnamesinde belirlenen yıllık barınma hizmeti ücretinin %10'u, 15 Eylül ve sonrasında ayrılanlardan ise barınma hizmeti aldığı aylar ve içinde bulunulan ayın ücretinin tamamı ve kalan aylara ait barınma hizmeti ücretinin %30'u alınır”.

¹⁶ Günergök/Kayhan, s. 162 vd.

¹⁷ “Roma hukukunda da bu kabul gören bir yaklaşımdı (Clausula rebus sic stantibus teorisi). Bu teori değişen koşulların sözleşmeye etkisi sorununa ilişkin olarak ortaya atılan ilk teoridir.” Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Zehra Betül Kulp, Aşırı İfa Güçlüğü(Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2015, s. 23 vd.

¹⁸ Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,3, 2.Baskı, Ankara 2019, s.316.

öngörülmesi mümkün olmayan bir durumun ortaya çıkması hali kanun koyucu tarafından öngörülmüş ve TBK m. 138 ile mevzuata girmiştir¹⁹.

İlgili hükme göre, “Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülme ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

Bu madde hükmü yabancı para borçlarında da uygulanır”.

B. TBK m. 138 Hükümünün Uygulanmasının Koşulları Ve Durumun Bu Koşullara Uyup Uymadığının Tespiti

İlgili hükümden anlaşılacağı üzere bu kanunun uygulanabilmesi için olağanüstü bir durumun varlığı, bu durumun öngörülememesi ve bu durumun oluşmasında borçlunun kusurunun bulunmaması, sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguların dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde borçlunun aleyhine değişmiş olması, borcun henüz ifa edilmemiş veya yasal haklar saklı tutularak ifa edilmiş olması gerekir.

Covid-19 salgını ve bu kapsamda alınan tedbirlerin oluşturduğu durum hiç şüphesiz ki olağanüstü bir durumdur. Bu durumun sözleşme yapılmadan önce öngörülmesi mümkün değildir ve sözleşmeler kurulduktan sonra ortaya çıkmıştır²⁰. Covid-19 salgının oluşmasında öğrencinin veya yurdun hiçbir kusurunun olmadığı virüsün Çin’de ortaya çıkmasından rahatlıkla anlaşılabilir. Bu süreçte yurtlar açık olsa dahi öğrencilerin yurttan kalması anlamını yitirmiştir. Öğrencinin, eğitimin internet üzerinden yapılacağını öğrenmesi, yetkililerin evde kal çağrısı yaparak kalabalık ortamlardan uzak kalınması telkini ve lokantaların kapanması üzerine yurttan kalmaması çok olağandır. Öğrencilerin yurttan barınmaları için 9 aylık bir sözleşme yapmalarına rağmen virüs nedeniyle sözleşmesel haklarından neredeyse 4 ay gibi uzun bir süre yoksun kalmışlardır. Bir öğrenci 9 ayın 4 ayını yurttan geçiremeyeceğini bilseydi, bu sözleşmeyi yapmazdı. Dolayısıyla sözleşmenin temelini çöktüğü ve salgın hastalığın durumu borçlu aleyhine kendisinden ifanın istenmesi dürüstlük kuralına aykırı düşecek ölçüde değiştirdiğini söyleyebiliriz. Tüm bunları göz önüne alındığında, yurdun, öğrenciden edimin ifasını istemesi dürüstlük kuralına aykırı olacaktır. Gerçekleşen durumun aşırı ifa güçlüğüne tüm koşullarını taşıdığı şüphesizdir ve mücbir sebebin sözleşme üzerinde uyarılma mümkün ise uyarılma, uyarılma mümkün değil ise sürekli bir edim olduğu için ileri etkili olarak feshedilmesi etkisini doğuracaktır.

¹⁹ “818 sayılı Borçlar Kanununda bu konuda genel bir hüküm bulunmamaktaydı. Öngörülme beklenmedik hallerin ortaya çıktığı durumlarda dürüstlük kuralına başvurulmakta ve işlem temelini çöktüğü kabul edilerek çözüm aranmaktaydı” (Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 23. Baskı, İstanbul 2012, s.412).

²⁰ Yurtlar her ne kadar eğitim yılının başında öğrenci almaya başlasalar da sene içinde de öğrenci aldıkları malumdur. Bu nedenle salgın görülmeye başladıktan sonra yurda kayıt yaptırmış öğrenciler olabilir. Burada önemli olan salgının sonuçlarının objektif olarak öngörülebilir olup olmadığıdır. Okullarda yüz yüze eğitime ara verileceğini bilmeyen, bilmesi de kendisinden beklenemeyen bir öğrenci açısından öngörülmezlik şartı gerçekleşmiş olur. Fakat uzaktan eğitime geçiş kararı alındıktan sonra yurda kayıt yaptıran bir öğrenci, kendisi açısından öngörülmezlik şartı gerçekleşmediği için bu hükümden faydalanamaz.

C. Yurt Sözleşmesinde Mevcut Durumlar Göz Önüne Alındığında Uyarlanmasının Mümkün Olup Olmadığı

Özel yurt ile öğrenciler bir öğretim yılı(güz ve bahar dönemi) için sözleşme yapmışlardır. Fakat bahar döneminin başlarında 12.03.2020 tarihinde yüz yüze eğitime üniversiteler için 3 hafta ara verildiği duyurulmuştur. Öğrenciler, geri döneceklerini düşünerek birçok eşyasını yurtlarda bırakmış ve seyahat kısıtlaması nedeniyle bu eşyalarını dahi geri alamamışlardır. Daha önce de söylediğimiz gibi 9 ay gibi bir sürenin 4 ayını evde geçiren öğrencilerin edimi ile yurdun edimi arasındaki dengenin büyük ölçüde bozulduğunu söyleyebiliriz. Kanunda öngörülen koşullar da gerçekleşmiştir ve öğrencinin hâkimden uyarlama isteme hakkı doğmuştur. Fakat duruma bakıldığı zaman öğrenci üniversite eğitiminin son dönemini uzaktan eğitim ile tamamlamış olabilir veya bir sonraki yıl barınma ihtiyacını bulunduğu kurum ile sağlamamaya karar vermiş olabilir. Bu durumda, eğer uyarlama borçlu için anlam ifade etmiyor ise feshin gerçekleşmesine karar verilmelidir. Tüm bu olgular değerlendirildiği zaman bu sözleşme için uyarlanmanın mümkün olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

D. Yurt Sözleşmesinin Feshi ve Fesih Sonucu Oluşan Durum

Uyarlanmanın yapılamaması halinde kanun borçluya ani edimli sözleşmelerde dönme hakkı, sürekli edimli sözleşmelerde fesih hakkı tanımıştır. Yurt sözleşmesinin sürekli edimli bir sözleşme olduğunu göz önüne aldığımızda ileriye etkili bir fesih hakkı söz konusu olacaktır. Fesih tarihinden itibaren borçlunun hiçbir edimi yerine getirme yükümlülüğü kalmayacaktır. Buna göre, sözleşme tarafı öğrenci henüz ödeme yapmamış ise ödeme yükümlülüğünden kurtulur. Peşin ödeme yapmış öğrencinin durumunu değerlendirecek olursak, kanun "*borçlu borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu hakimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme hakkına sahiptir.*" şeklinde uyarlama veya fesih için şart koymuştur. Lafzi yorum yapıldığı takdirde peşin ödemenin yapıldığı durumda borçlu, peşin ödeme yaptığı için sözleşmenin uyarlanmasını isteme hakkına sahip değildir. Ancak böyle bir yorum yapmak hükmün konuluş amacına ters düşecek ve peşin ödeme yapmayan öğrenciler ile peşin ödeme yapmış öğrenciler arasında adaletsizlik ortaya çıkacaktır. Peşin ödeme yapmayan öğrenci, kalmadığı ayların parasını ödemez iken peşin ödeme yapan öğrenci kalmadığı aylar için de ifada bulunmuş olacaktır. TMK m. 1'e göre, "*kanun, sözüyle ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır*". Yani kanunun lafzı ve ruhu bir bütündür, ayrılamaz. Kanunun konulma amacı adaletsizlik yaratmak olmayacağından peşin ödeme yapan öğrencinin de ödediği parayı sebepsiz zenginleşme hükümlerince geri isteme hakkı olduğunun kabulü gerekir.

Fesih gerçekleştiği andan itibaren ileri dönük olarak etkili olacağı için feshin ne zaman gerçekleştiğinin tespiti önemlidir. Okulların 3 hafta tatil edileceğinin duyurulması ile evlerine dönen öğrenciler fesih beyanında bulunmamıştır. Öğrenciler 3 haftalık sürenin ardından tekrar yüz yüze eğitime geçeceklerini düşünmüşler ve 3 haftanın ardından eğitime uzaktan devam edileceğinin duyurulmasıyla belirsizlikler doğmuştur. Bu süreçte sınavların yüz yüze yapılmayacağı da dönem sonuna yakın YÖK tarafından duyurulmuştur. Belirsizliğin olduğu bu durumda öğrenciden fesih beyanında bulunulması beklenemez. Bu nedenle sözleşmenin feshinin öğrencinin yurttan ayrıldığı tarihte gerçekleştiğinin kabulü gerekir.

Fesih beyanının geçerliliği için hiçbir şekil şartı yoktur. Fesih işlemini gerçekleştirmek için öğrencinin yurda gidip yüz yüze bir görüşme gerçekleştirmesine gerek yoktur. Fesih e-

posta, sms gibi iletişim vasıtalarıyla gerçekleştirilebilir. Önemli olan fesih işleminde, sözleşmenin diğer tarafı olan yurtta, yetkili olan (yurt sahibi, yurt müdürü) kişinin güven teorisine göre öğrencinin beyanını fesih olarak anlamasıdır²¹. Hâkim, hakkaniyete göre yurdun çok fazla zarara uğradığı bir durumda zararın belli bir kısmını karşılamak amacıyla denkleştirmeye karar verebilir. Özetle, öğrencinin yurttan yararlanmadığı dönemler için herhangi bir ödeme yapıp yapmayacağı ve denkleştirme olacaksa ne oranda bunun gerçekleşeceği hakimin takdir yetkisindedir.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere yurt kurumu öğrencilerden henüz yurttan yararlanmadığı aylar için kıymetli evrak niteliğinde senetler almaktadır. Fesih durumunda bu senetlerin öğrenciye iadesi gerekir²².

V. SONUÇ

Yaptığımız incelemeler ışığında öğrencilerin yurtlarda kalmadıkları süre için ödeme yapmaları gerekmemektedir. Şunu söylemek gerekir ki yurtların yönetmelikte bulunan öğrencinin sözleşmeyi haklı neden olmaksızın kendi iradesiyle tek taraflı olarak sonlandırmasını hükme bağlayan maddeyi uygulama çabaları boşunadır. Çünkü öğrencinin haklı bir neden bulunmaksızın yaptığı bir fesih koronavirüs salgını nedeniyle fesih yapmasının bir tutulması adil olmaz.

Okulların önce 3 hafta tatil edilip sonra uzaktan eğitime geçmesi süresince yurtların kapatılması yönünde idari bir karar alınmamıştır. Bu süreçte yurtların kapalı olması fiili durumdan ibarettir. Bu demek oluyor ki yurt sözleşmesinden doğan borçların ifası konusunda bir imkânsızlık söz konusu değildir. 9 ay gibi bir süreyle yurtta kalınması planlanırken bu sürenin 4 ayı evde geçirilmiş ve edimler arası dengesizlik oluşup, işlemin temeli çökmüştür. Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca böyle bir durumun öngörülmesi imkânsızdır. Bu durumda aşırı ifa güçlüğü hükümleri uygulanacaktır (TBK m. 138). İlgili hükme göre, uyarılama mümkünse uyarılamanın hâkimden istenebileceğini ve eğer uyarılama mümkün değilse sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun sözleşmeyi fesih hakkının olacağını görebiliriz. Buna göre sözleşmenin niteliği, yapılış amacı, bu eğitim-öğretim döneminin uzaktan eğitim ile sonlandırıldığını göz önüne alırsak uyarılamanın mümkün olmadığını söyleyebiliriz.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi öğrenci bir sonraki eğitim-öğretim yılında yurtta kalmak istemeyebilir veya okuldan mezun olmuş olabilir. Uyarılamanın mümkün olmadığı bu durumda öğrenci fesih hakkına sahip olacaktır. Okulların önce 3 hafta tatil edilmesi ve sonra uzaktan eğitime geçilmesi, sınavların yüz yüze mi yoksa online olarak mı yapılacağına belli olmaması durumları belirsizlik yaratmış ve öğrenciden fesih hakkının kullanılmasının beklenemeyeceği bir durum oluşturmuştur. Fesih işlemi gerçekleştiği andan itibaren ileri etkili olarak sonuç doğurur. Öğrencinin fesih hakkını kullanmasıyla fesih işleminin öğrencinin yurttan ayrıldığı andan sonrası için hüküm doğuracağını söyleyebiliriz. Bu demektir ki öğrenci yurttan ilk çıktığı andan sonra kalmadığı aylar için eğer ödeme yapmadıysa bu ödemeyi yapma yükümlülüğünden kurtulmuştur ve kalmadığı aylar için düzenlenmiş olan senetlerin iadesi gerekir. Eğer ödemeyi

²¹ “Karşı tarafın kendisince bilinen tüm durumlar dikkate alınarak dürüstlük kuralına göre vermesi gereken anlam temel alınır.(Modern Güven Teorisi)” Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1, 2.Baskı, Ankara, 2019, s.141.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Burak Akıncı, “Özel Öğrenci Yurtları ile Yapılan Sözleşmelerin Hukukî Niteliği ve Yurt Sözleşmelerine Covid-19’un Etkisi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi - Covid-19 Hukuk Özel Sayısı, Yıl:19, Sayı: 38, Yaz 2020/2 (Covid-19 Özel Ek), s. 248.

peşin olarak gerçekleştirmişse kalmadığı aylar için ödediği bedeli sebepsiz zenginleşme hükümlerince geri isteyebilecektir.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Hakan Burak** : “Özel Öğrenci Yurtları İle Yapılan Sözleşmelerin Hukukî Niteliği Ve Yurt Sözleşmelerine Covid-19’un Etkisi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:38 Yaz 2020/2 (Covid-19 Özel Ek).
- ALTUNKAYA, Mehmet** : Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı, 1.Baskı, Ankara 2005.
- ANTALYA, Gökhan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,3, 2.Baskı, Ankara 2019.
- Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1, 2.Baskı, Ankara 2019.
- DOĞAN, Murat** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler,1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- ŞAHAN, Gökhan**
- ATAMULU, İsmail**
- EREN, Fikret** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22.Baskı,Yetkin Yayınevi, Ankara 2018.
- GÜNERGÖK, Özcan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı
- KAYIHAN, Şaban** , İstanbul 2020.
- KİBAR, Ahmet Fevzi** : “Korona Salgının Düğün Organizasyon Sözleşmelerine Etkisi”, <https://ahmetfevzikibar.com/korona-salgininin-dugun-organizasyon-sozlesmelerine-etkisi/> s.e.t. 1.07.2019.
- KULP, Zehra Betül** : Aşırı İfa Güçlüğü, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2015.
- ÖZEL, Çağlar** : Tüketicinin Korunması Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- REİSOĞLU, Safa** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 23. Baskı, İstanbul 2012.

